

*Кубік В.Д., старший викладач кафедри
Обнявко А.В., к.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса, Україна*

ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність системи бухгалтерського обліку підприємства багато в чому залежить від правильного формування її концептуальної моделі – облікової політики, яка використовується як для вирішення стратегічних задач управління, так і для прийняття поточних та оперативних рішень. У свою чергу, облікова політика підприємства є багатостороннім явищем, в якому виділяють методичний, організаційний, технічний, податковий, екологічний та багато інших аспекти. Однією з важливих складових облікової політики сучасного підприємства є етичний аспект.

Загальновідомо, що Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ) розробила міжнародний Кодекс етики бухгалтерів і аудиторів, в якому сформульовані наступні фундаментальні етичні принципи [1]: чесність (професійні бухгалтери і аудитори повинні бути правдивими і чесними у всіх професійних і ділових відносинах; об'єктивність (бухгалтери та аудитори повинні прагнути до об'єктивності і неупередженості, виключати конфлікти інтересів, ігнорувати здійснення тиску іншими особами з метою впливу на професійне судження); професійна компетентність і належна ретельність (бухгалтери та аудитори повинні виконувати професійні обов'язки на рівні, достатньому для надання кваліфікованих професійних послуг клієнту або роботодавцю, з достатньою компетентністю і старанністю, прагнути підтримувати і розвивати професійні знання із застосовним технічних та

професійних стандартів при наданні професійних послуг); конфіденційність (нерозголошення професійними бухгалтерами та аудитором інформації, отриманої в процесі виконання професійних обов'язків, конфіденційна інформація, отримана в результаті професійних або ділових відносин, не повинна використовуватися в особистих цілях професійних бухгалтерів та аудиторів або третіх сторін); дотримання технічних стандартів (бухгалтери та аудитори повинні надавати професійні послуги відповідно до встановлених технічних і професійних національних та міжнародних стандартів); професійна поведінка (бухгалтери та аудитори зобов'язані піклуватися про репутацію професії, дотримуватися відповідного законодавства або нормативного регулювання, а також уникати будь-яких дій, що дискредитують професію).

Крім цього, в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» зазначено [2], що за відсутності певного стандарту або тлумачення, які конкретно застосовують до операцій, інших подій або умов, управлінському персоналові слід використовувати професійне судження під час розроблення та застосування облікової політики, щоб інформація була: а) доречною для потреб користувачів з прийняття економічних рішень; б) достовірною, в тому значенні, що фінансова звітність (судження подають достовірно фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання; відображають економічну сутність операцій, інших подій або умов, а не лише юридичну форму; є нейтральними, тобто вільними від упереджень; є об'єктивними; є повними в усіх суттєвих аспектах).

Проте, зазначені норми та підходи достатньо умовні, їх інтерпретація неоднозначна, що й приводить іноді до порушення цих норм та правил окремими бухгалтерами та аудитором. В літературі зазначається, що причинами неетичної діяльності можуть бути: 1) конкурентна боротьба; 2)

бажання мати великі прибутки; 3) невміле стимулювання керівників за етичну поведінку; 4) зменшення значення етики у суспільстві; 5) бажання досягнути цілі та виконати місію організації будь-якою ціною; 6) неетична поведінка партнерів; 7) виникнення конфліктних, стресових та інших подібних явищ в організації; 8) невдалий підбір та невміле застосування стилів керівництва; 9) занадто складна система розробки та прийняття рішень в організації тощо [3, с.157].

Одним із проблемних питань останнього часу в системі бухгалтерського обліку, пов'язаним з етикою обліковців, є питання про допустимість існування і використання так званого креативного обліку, щодо сутності та права існування якого в Україні та закордоном відбуваються гострі дискусії. Цій проблемі приділяють увагу такі вітчизняні та зарубешні вчені, як Голов С.Ф., Головащенко О.М, Легенчук С.Ф., Рабошук А.В. , Пушкар М.С., Медведєв М.Ю., Ю.Д. Чацкіс та інші. Зокрема, широко відома думка Пушкаря М.С. [4, с. 92] про те, що креативний облік є окремим видом обліку, на рівні з фінансовим і управлінським обліком, що має свою мету, інструменти регламентації, методи та користувачів.

Ми підтримуємо позицію Легенчука С.Ф. щодо виділення категорії «умовно-креативного обліку», що включає ведення обліку в межах альтернативних варіантів, які передбачені обліковою політикою підприємства на основі діючих принципів обліку, та виділення окремо «агресивного обліку», що передбачає ведення облікової політики з порушенням принципів обліку та законодавства з вуалюванням звітності та фальсифікацією звітності [5, с.97-99].

Більш того, як зазначається, в певному розумінні традиційна професія бухгалтера з виконанням рутинних операцій в не дуже далекій перспективі зникне с впровадженням повної автоматизації та роботизації

облікових завдань. І саме творча складова стане основою нового змісту роботи бухгалтерів як системних аналітиків у галузі обробки великих масивів обліково-фінансової інформації та розробника і користувача спеціального обліково-аналітичного софту та моделей Big Data [6, с.12].

Вважаємо за доцільне впровадити такі перші кроки для посилення етичної складової роботи облікових працівників та аудиторів:

- рекомендувати підприємствам розробляти внутрішньокорпоративні кодекси етики на основі Кодексу етики професійних бухгалтерів, розробленого МФБ, які б демонстрували відкритість, прозорість, зрозумілість та обґрунтованість політики керівництва щодо необхідності дотримання етичних стандартів та норм та створювали середовище для максимальної обізнаності всіх співробітників з етичними цінностями та нормами, що діють у підприємстві;

- при відсутності внутрішньокорпоративних кодексів етики зазначати в обліковій політиці місію підприємства, його цілі, стратегію розвитку, пріоритети діяльності, обов'язково виділяючи аспекти етичних стандартів та норм;

- в обліковій політиці підприємств чітко визначити критерії прийняття їх на роботу та кар'єрного росту, основні відомості про посадові обов'язки, права та обов'язки облікових працівників, наслідки прийняття рішень, що порушують внутрішньокорпоративні кодекси етики, прописати основні елементи механізму розв'язання етичних колізій, що можуть виникнути при веденні обліку та складанні звітності, прописати механізм надання можливих консультацій з етичних питань з боку вищого керівництва підприємств;

- в обліковій політиці підприємств передбачити певні процедури документації та відображення облікових операцій і складання звітності з

метою контролю елементів облікової системи щодо дотримання етичних стандартів та норм;

- заохочувати формування в колективах підприємств здорового морального клімату та пропагандувати корпоративні етичні норми, формувати систему всебічного розвитку та навчання персоналу підприємства, створити систему матеріального стимулювання та відповідальності за дотримання етичних цінностей та норм серед співробітників підприємства, у тому числі облікових працівників.

Література:

1. Кодекс етики професійних бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://headinsider.info/1xd10a.html>

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020.

3. Кравченко В.О. Основи менеджменту: Навчальний посібник / В.О. Кравченко. – Одеса: Атлант, 2012 р. – 211 с.

4.. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. / М.С. Пушкар. – Тернопіль, Карт-Бланш, 2006. – 334 с.

5. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : Міжнарод. збірник наук. праць. – 2009. – №2 (14). – с.88-101

6.Обнявко А.В. Сохранится ли система бухгалтерского учета в «Экономике-4.0»? / А.В. Обнявко, О.В. Белинская, Н.П. Илюхина, И.Л. Шерер // Тези доповідей V Міжнарод. наук.-практ. конф. «Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції», м. Одеса, 25 травня 2017 р. – Одеса : ОНЕУ, 2017. – С.11-13.